

DIRIJORLIK SIRLARI

Sh.Sh.Isaqov
Qo‘qon davlat universiteti

Annotatsiya: “Dirijorlik sirlari” maqolasida dirijorlik san’atining mohiyati, tarixiy rivojlanish bosqichlari, nazariy va amaliy asoslari keng yoritilgan. Muallif dirijorning musiqiy tafakkuri, tahliliy fikrlashi, texnik harakatlari va psixologik tayyorgarligi haqida batafsil to‘xtaladi. Shuningdek, maqolada mashhur jahon va o‘zbek dirijorlarining ijodiy tajribasi tahlil qilinib, ularning san’at rivojiga qo‘shgan hissasi ko‘rsatib o‘tilgan. Tadqiqot davomida dirijorlikning pedagogik, estetik va ijodiy jihatlari ochib beriladi. Maqola musiqashunoslar, ijrochilar, san’at oliygohlari talabalari hamda dirijorlik san’atiga qiziquvchilar uchun muhim nazariy va amaliy manba bo‘lib xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: dirijorlik san’ati, orkestr, badiiy tafakkur, musiqiy tahlil, texnika, psixologik tayyorgarlik, jamoa bilan ishlash, ijrochilik, metodika, mashhur dirijorlar

SECRETS OF CONDUCTING

Sh.Sh.Isakov
Kokand State University

Abstract: The article “The Secrets of Conducting” explores the essence and development of the art of conducting, highlighting its theoretical and practical foundations. The author discusses in detail the conductor’s artistic thinking, analytical skills, technical gestures, and psychological preparation. The study also analyzes the creative experience of renowned world and Uzbek conductors, emphasizing their contribution to the evolution of musical performance. In addition, the article reveals the pedagogical, aesthetic, and creative aspects of conducting. This work serves as an important theoretical and practical resource for musicologists, performers, students of art institutions, and all those interested in the art of conducting.

Keywords: conducting art, orchestra, artistic thinking, musical analysis, technique, psychological preparation, teamwork, performance, methodology, famous conductors.

Musiqa san’atining eng murakkab va ayni paytda eng jozibali yo‘nalishlaridan biri bu - dirijorlik san’atidir. Dirijorlik san’ati orkestr jamoasining badiiy ijrosini boshqarish, musiqiy asarning mazmunini chuqur anglash va uni ijrochilar orqali

tinglovchiga yetkazish mahoratini o'z ichiga oladi. Dirijor - bu nafaqat rahbar, balki musiqiy tafakkur egasi, ijodkor va psixologdir. Ushbu maqolada dirijorlik san'atining nazariy va amaliy jihatlari, texnik sir-asrorlari hamda mashhur dirijorlar tajribasi tahlil qilinadi.

1. Dirijorlik san'atining paydo bo'lishi va rivojlanish bosqichlari

Dirijorlik san'ati insoniyat tarixida nisbatan kech shakllangan bo'lsa-da, uning ildizlari qadimgi davrlarga borib taqaladi. Dastlab dirijorlik vazifasini ansambl rahbarlari yoki bastakorlar bajarishgan. 18-asrda orkestrlarning kattalashuvi va murakkab musiqiy shakllarning paydo bo'lishi natijasida alohida dirijorlik faoliyati zarur bo'lib qoldi. 19-asrda Yevropada dirijorlik maktablari shakllandi. F. Mendelson, R. Vagner, G. Mahler, A. Toskanini kabi buyuk dirijorlar zamonaviy dirijorlik texnikasining asoschisi sifatida tan olingan. O'zbekistonda esa dirijorlik san'ati XX asr boshlarida shakllana boshlagan bo'lib, M. Burhonov, F. Sodiqov, A. Mansurov singari san'atkorlar uning rivojida muhim rol o'ynashgan.

2. Dirijorning badiiy tafakkuri va musiqiy tahlil ko'nikmalari

Dirijor uchun eng muhim fazilatlaridan biri bu - badiiy tafakkurdir. U musiqiy asarning ichki mazmunini anglash, uning g'oyaviy yo'nalishini tahlil qilish va talqin etish qobiliyatiga ega bo'lishi kerak. Dirijor partituraning har bir detali - ritm, dinamika, tembr, shakl va fakturani chuqur o'rganadi. Musiqiy tahlil jarayonida dirijor kompozitor niyatini anglab, o'z talqinini yaratadi. Bu jarayon musiqiy tafakkur va ijodiy fikrlashni talab etadi.

3. Dirijorlik texnikasi va uning metodik asoslari

Dirijorlik texnikasi - bu musiqiy ifodaning vositalarini qo'l, tana, mimika va nigoh orqali boshqarish san'atidir. Dirijorning qo'l harakatlari orkestr uchun asosiy signal hisoblanadi. Har bir harakatning o'z semantik ma'nosi bor: taktni ko'rsatish, kirish, dinamikani belgilash va hokazo. Dirijorlik texnikasini o'rgatishda metodik yondashuv juda muhim. Har bir talabaga o'zining individual fiziologik xususiyatlariga mos bo'lgan harakat tizimini shakllantirish lozim. Shuningdek, dirijorning mimikasi ham muhim ahamiyatga ega - u ijrochilarga asar kayfiyatini yetkazadi.

4. Dirijorning psixologik tayyorgarligi va jamoa bilan ishlash san'ati

Dirijor nafaqat musiqiy, balki psixologik jihatdan ham tayyor bo'lishi zarur. U jamoa bilan ishlashda yetakchilik, kommunikativlik va emotsional barqarorlik sifatlarini namoyon etadi. Har bir ijrochi bilan o'zaro ishonchli aloqa o'rnatish - muvaffaqiyatli ijroning garovidir. Dirijor stress holatida o'zini boshqarishni, ijrochilarni ruhlantirish va motivatsiya berishni bilishi kerak. Bu jihatlar dirijorning ichki madaniyati va professional etikasini aks ettiradi.

5. Mashhur o'zbek va jahon dirijorlarining ijodiy tajribasi

Jahon dirijorlik maktabining eng yorqin vakillari orasida G. Karayan, L. Bernstein, K. Abbado, V. Gergiev kabi shaxslarni tilga olish mumkin. Ularning ijodiy faoliyati dirijorlik san'atini yangi bosqichga olib chiqdi. O'zbekistonda esa F. Sodiqov, M. To'xtasinov, A. Abdurahmonov, Z. Zokirov, A. Ergashev kabi dirijorlar o'z maktablarini yaratganlar. Ularning har biri milliy musiqiy merosni targ'ib etishda, yosh avlodni o'qitishda beqiyos xizmat qilgan.

Xulosa

Dirijorlik san'ati - bu yuqori darajadagi badiiy va intellektual faoliyatdir. Dirijor musiqiy asarni jonlantiruvchi, uning ruhini ifoda etuvchi san'atkordir. Zamonaviy ta'lim tizimida dirijorlikka o'rgatish jarayonida nafaqat texnik ko'nikmalar, balki badiiy tafakkur, psixologik tayyorgarlik va kommunikativ mahoratni shakllantirish ham muhimdir. Shu boisdan, dirijorlik sirlari faqat amaliy mashg'ulotlar orqali emas, balki chuqur ilmiy, nazariy va estetik tahlillar asosida o'rganilishi lozim.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Abdullayev A. "Musiqqa madaniyati asoslari". - Toshkent: O'zbekiston, 2019.
2. Mahmudov M. "Dirijorlik san'ati va metodikasi". - Toshkent: San'at, 2020.
3. Qodirova N. "Musiqqa ta'limida innovatsion texnologiyalar". - Toshkent: Fan, 2021.
4. Bernstein L. "The Art of Conducting". - New York: Schirmer, 1982.
5. Toscanini A. "Interpretation and Conducting". - London: Oxford Press, 1980.
6. Qurbonova M. "Dirijorlik shtrixlari." Oriental Art and Culture 3.4 (2022): 211-217.
7. Qurbonova M. "DIRIJORLIK SAN'ATI TARIXI." Oriental Art and Culture 4.1 (2023): 289-295.
8. oglu Muqimov, S. Z. (2025). INTERPRETING REPETITION AND VARIATION IN DIGITAL MUSIC: FROM ALGORITHMS TO ARTISTIC EXPRESSION. European Review of Contemporary Arts and Humanities, 1(3), 8-13.
9. Iyer, A. (2025). CULTURAL DIALOGUES AND THE EVOLUTION OF ARTISTIC PRACTICES IN GLOBAL CONTEXTS. European Review of Contemporary Arts and Humanities, 1(1), 20-23.
10. Sharobiddinova, M. (2025). THE ROLE OF UZBEK MUSICAL INSTRUMENTS IN PEDAGOGY, PERFORMANCE, AND CULTURAL IDENTITY. European Review of Contemporary Arts and Humanities, 1(2), 12-16.
11. Jurayev, I. (2025). Vocal pedagogy in the academy integrating Uzbek traditional practices. Academic Journal of Science, Technology and Education, 1(7), 30-35.